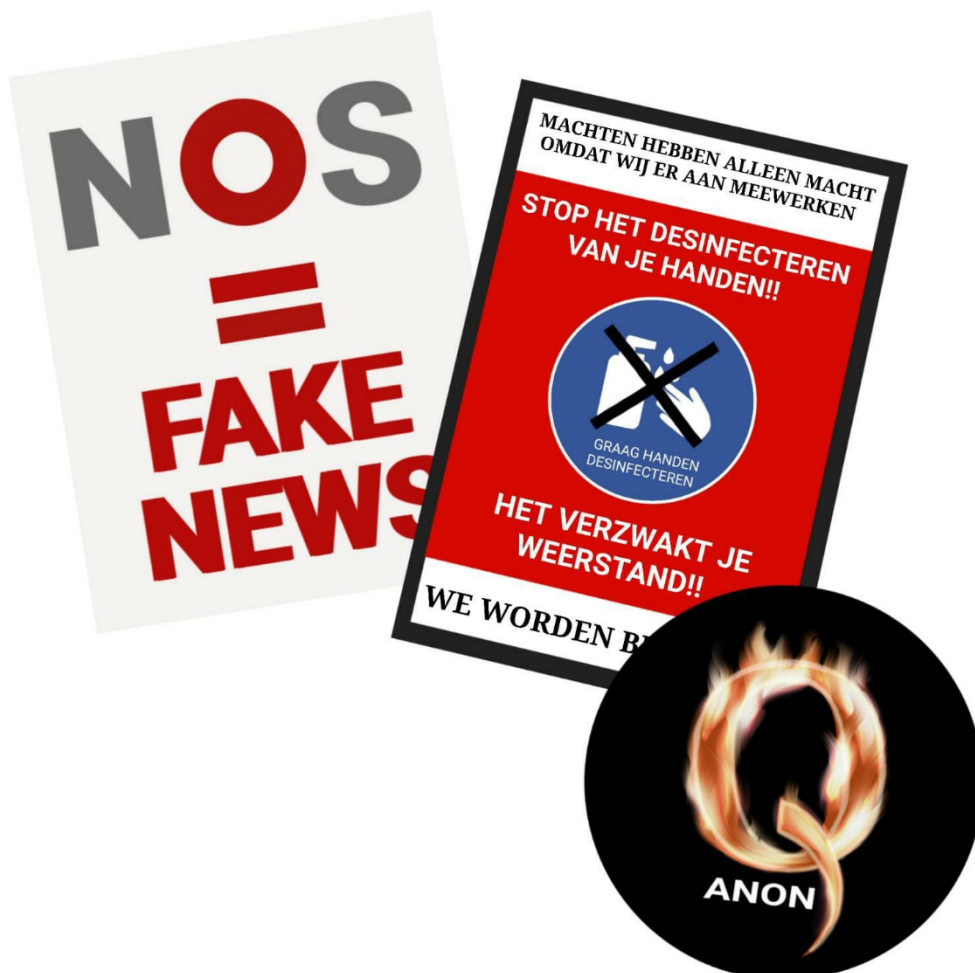

Corona en problematisch complotdenken

complotdenkers en hun belevingswereld

Inhoud ‘Corona en problematisch complotdenken’

Introductie	3
1. Korte inleiding op complotdenkers en hun belevingswereld	3
1.1 Problematisch complotdenken	3
1.2 In welke context ontstaat complotdenken?	4
1.3 Wereldbeeld complotdenker	5
1.4 Super-narratief	6
1.5 Schematisch weergave wereldbeeld	6
2. Analyse Nederlandse complotnarratieven	7
2.1 QAnon	7
2.2 ‘New World Order’ (NWO)	8
2.3 Meer informatie	10
Bijlage 1. Overkoepelend wereldbeeld van complotdenkers	11

Introductie

Sinds het uitbreken van de coronapandemie treden complotdenkers meer naar de voorgrond. Ze beschouwen de coronamaatregelen als een middel van de overheid om haar macht uit te breiden of om de Nederlandse bevolking te schaden. Waar komen deze overtuigingen vandaan? Als professionals het wereldbeeld van complotdenkers begrijpen, helpt dit hen bij de signalering van complotdenkers én in de verbinding met mensen die dit wereldbeeld hebben. Daarnaast is het voor professionals gemakkelijker om met complottheorieën om te gaan als ze in grote lijnen de interne logica snappen.

Dit artikel is een vervolg op een besloten publicatie die NTA in 2019 aan een selectief aantal professionals in de veiligheidsketen heeft geleverd. Ontwikkelingen binnen de overheid als het gaat om expertise en actuele omstandigheden ten aanzien van ontwrichtend activisme, leiden tot de behoefte aan een breder beschikbare publicatie.

1. Korte inleiding op complotdenkers en hun belevingswereld

1.1 Problematisch complotdenken

Problematisch complotdenken onderscheidt zich van ‘verdiepen in complotten’ of ‘kritisch over complotten nadenken’, allereerst door de allesomvattende schaal waarin complotdenkers het complot zien. Volgens complotdenkers is er een wereldwijde en bijna almachtige elite die achter het complot zit.

Een tweede kenmerk van problematisch complotdenken is de onwil om informatie die het eigen wereldbeeld tegenspreekt, te erkennen of zelfs maar te evalueren.

Tot slot bestaat er een vijandsbeeld van de samenleving, de democratische rechtstaat en mogelijk zelfs een geweldslegitimatie. Het aantal complotdenkers dat geweld pleegt, is echter erg klein. Niettemin, als dehumanisering van de vijand in het gedachtegoed terechtkomt, kan die wel het geweldsrisico vergroten.

In sommige gevallen kan complotdenken knagen aan de legitimiteit van het politieke systeem, kan het zondebokken creëren en mogelijk geweld legitimeren.¹

¹ Magazine Nationale Veiligheid en crisisbeheersing 2014, nr. 5, p. 18 en 19, <https://www.slideshare.net/socialmediadna/magazine-nationale-veiligheid-en-crisisbeheersing-2014-nr-5>.

1.2 In welke context ontstaat complotdenken?

Psychische problematiek kán een rol spelen bij complotdenkers, maar dit is zeker niet per definitie het geval. Wij benaderen complotdenken als wereldbeeld dat antwoord geeft op vragen die leven, vaak in onzekere tijden zoals bijvoorbeeld bij rampen. In zulke periodes komt complotdenken vaker voor, omdat dit een gevoel van zekerheid tegenover die onzekerheid plaatst.² Uit onderzoek blijkt echter dat interacteren met complottheorieën dit gevoel van onzekerheid niet vermindert, maar juist versterkt.³ Daarnaast zorgt het ervoor dat mensen minder proactief handelen om hun leven te veranderen, en minder participeren in het democratisch proces.⁴

Complottheorieën gaan vaak over het wantrouwen van gezag, angst voor verlies van vrijheid en anonimiteit, een ondoordringbare bureaucratie en ongrijpbare financiële en politieke systemen die zich buiten de landsgrenzen verplaats(t)en,⁵ zoals de EU en de VN. Complotdenkers geven verklaringen hoe de wereld in elkaar zit: er is een duidelijk 'goed' en 'kwaad'.⁶ Een complot geeft een heldere verklaring voor onbegrijpelijke gebeurtenissen en belooft dat radicale verandering mogelijk is, het geeft hoop.⁷ Tevens kan het beeld van complotdenken iets romantisch of heldhaftigs hebben: in populaire media strijden 'helden' regelmatig tegen kwaadaardige complotten.⁸ Complotdenken kan voor mensen ook een vorm van vermaak, een sociaal netwerk, een deel van hun identiteit en/of een verdienmodel zijn.

Uit onderzoek blijkt dat mensen die in complottheorieën geloven over het algemeen wantrouwender en vijandiger zijn. Zij zoeken oorzaken van problemen buiten zichzelf.⁹ Complotdenken en politiek extremisme gaan regelmatig hand in hand.¹⁰ Daarnaast zien complotdenkers eerder verbanden waar deze er in werkelijkheid niet zijn.¹¹ Complotdenken correleert met minder analytisch denken, een lagere opleiding en een lagere

² Karen M. Douglas, Robbie M. Sutton & Aleksandra Cichocka, 'The Psychology of Conspiracy Theories', *APS*, p. 538, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0963721417718261>.

³ Karen M. Douglas, Robbie M. Sutton & Aleksandra Cichocka, 'The Psychology of Conspiracy Theories', *APS*, p. 538, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0963721417718261>.

⁴ Karen M. Douglas, Robbie M. Sutton & Aleksandra Cichocka, 'The Psychology of Conspiracy Theories', *APS*, p. 539, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0963721417718261>.

⁵ J. van Buuren, 'Complotdenken - Wantrouwen tegen de macht', *De Groene Amsterdam*, <https://www.groene.nl/artikel/complotdenken-wantrouwen-tegen-de-macht>.

⁶ J. van Buuren, 'Complotdenken - Wantrouwen tegen de macht', *De Groene Amsterdam*, <https://www.groene.nl/artikel/complotdenken-wantrouwen-tegen-de-macht>.

⁷ J. van Buuren, 'Complotdenken - Wantrouwen tegen de macht', *De Groene Amsterdam*, <https://www.groene.nl/artikel/complotdenken-wantrouwen-tegen-de-macht>.

⁸ Michael J. Wood, 'Some Dare Call It Conspiracy: Labeling Something a Conspiracy Theory Does Not Reduce Belief in It', *Political Psychology*, vol. 37, no. 5, 2016, p. 695-705.

⁹ K. Douglas, R. Sutton & A. Cichoka, 'The psychology of conspiracy theories', *Current Directions in Psychological Science*, 2017, Vol 26 (6), p. 540, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0963721417718261>; Abalakina-Paap, M., Stephan, W. G., Craig, T. & Gregory, W. L., 'Beliefs in conspiracies', *Political Psychology*, vol. 20, 1999, p. 637-647, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/0162-895X.00160>.

¹⁰ J-W. van Prooijen, A. Krouwel & T. Pollet, 'Political extremism predicts belief in conspiracy theories', *Social psychological and personality science*, 2015, <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1948550614567356>.

¹¹ Karen M. Douglas, Robbie M. Sutton & Aleksandra Cichocka, 'The Psychology of Conspiracy Theories', *APS*, p. 538, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0963721417718261>.

maatschappelijke status (bijvoorbeeld door etniciteit, opleiding of inkomen).¹² Maar het komt ook voor bij academisch opgeleide mensen.¹³ Wat veelal gedeeld wordt, is een gevoel van onderwaardering, slachtofferschap¹⁴ en het gevoel dat je bij een groep hoort die aan het verliezen is door politieke beslissingen.¹⁵

1.3 Wereldbeeld complotdenker

Het wereldbeeld van een complotdenker wordt gevormd door ideologische narratieven: verhalen die wat zeggen over hoe de wereld is ingericht of moet worden en hoe verandering tot stand kan worden gebracht. Dit wereldbeeld bepaalt ook door welke bril iemand de wereld bekijkt. Professionals kunnen beter interacteren met mensen die een afwijkend wereldbeeld hebben als ze weten door welke bril complotdenkers de wereld zien.

Voorbeelden

Een gelovig persoon ziet in een regenboog een teken van God. Een extreemrechts persoon ziet in een poster van een multicultureel stel propaganda voor rassenvermenging. Een complotdenker ziet in een coronamaatregel of in het verwijderen van een YouTube-kanaal een poging om 'het verzet' de mond te snoeren.

Welke informatie mensen via (sociale) media binnenkrijgen, speelt een rol bij het vormen van dit wereldbeeld. Stemmen die complottheorieën ontkrachten, worden vaak snel geclassificeerd als onderdeel van het complot. Een consequentie hiervan is dat feiten-corrigerende bronnen zoals de reguliere media, de (medische) wetenschap en de overheid niet meer vertrouwd worden. Dit kan erin resulteren dat complotdenkers de overheid meer gaan wantrouwen.¹⁶ Een andere belangrijke factor in het verspreiden van complottheorieën is 'certificerende actoren'.¹⁷ Deze certificerende actoren zijn personen of instituties met aanzien in de samenleving die complottheorieën naar de mainstream brengen. Daarmee geven zij de complottheorieën legitimiteit.¹⁸

Praten over hoe iemand een complottheorie onderbouwt, of hoe hij/zij erop is gekomen, kan mensen helpen anders te gaan denken. Door deze vragen te stellen, gaan mensen

¹² Karen M. Douglas, Robbie M. Sutton & Aleksandra Cichocka, 'The Psychology of Conspiracy Theories', *APS*, p. 538, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0963721417718261>.

¹³ Zo ook een aantal personen in deze publicatie. Tom Zwitser studeerde industriële vormgeving aan de Design Academy Eindhoven en wijsbegeerte aan de Rijksuniversiteit Groningen en de Vrije Universiteit Amsterdam. Janet Ossebaard studeerde taal- en letterkunde aan de Universiteit van Groningen. Willem Engel studeerde biofarmacie aan de Universiteit Leiden.

¹⁴ Douglas, K. Sutton, R. & Cichocka, A., 'The psychology of conspiracy theories', *Current Directions in Psychological Science*, 2017, Vol. 26(6), p. 540. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0963721417718261>

¹⁵ K. Douglas, R. Sutton & A. Cichocka, 'The psychology of conspiracy theories', *Current Directions in Psychological Science*, 2017, Vol. 26(6), p. 540, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0963721417718261>

¹⁶ Karen M. Douglas, Robbie M. Sutton & Aleksandra Cichocka, 'The Psychology of Conspiracy Theories', *APS*, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0963721417718261>.

¹⁷ J. van Buuren, Doelwit Den Haag? : complotconstructies en systeemhaat in Nederland 2000-2014. Universiteit Leiden, 11 februari 2016.

¹⁸ J. van Buuren, Doelwit Den Haag? : complotconstructies en systeemhaat in Nederland 2000-2014. Universiteit Leiden, 11 februari 2016.

zichzelf evalueren. Complotdenkers beseffen bijvoorbeeld vaak niet dat hun ideeën veranderd zijn door de jaren heen.¹⁹

1.4 Super-narratief

Bij problematisch complotdenken doet zich een interessant verschijnsel voor: mensen die in één bepaald complot geloven, zijn meer geneigd om ook in andere complotten te geloven. Dit geldt zelfs voor complotten die elkaar volledig tegenspreken. Mensen die dachten dat Osama bin Laden al dood was toen de Amerikaanse commando-eenheid Seal Team Six zijn huis binnenviel, geloven bijvoorbeeld vaak ook dat Osama bin Laden nog leeft.²⁰ Het gevoel dat er iets mis is, overheerst bij mensen en dat staat los van de specifieke inhoud. Zolang je het grotere 'super-narratief' gelooft, kunnen onderliggende narratieven elkaar vervangen.

Het overkoepelende wereldbeeld van de wereldwijde, geheime en kwaadaardige elite maakt het voor verschillende groepen mogelijk om samen te werken. Zolang de consensus maar is dat er iets niet klopt en dat de overheid niet deugt, kan de precieze invulling verschillen. Op basis van deze gedeelde visie kunnen onwaarschijnlijke bondgenoten elkaar vinden en samen optrekken.²¹ Zo verbinden Nederlandse complotdenkers zich bijvoorbeeld met extreemrechts, de gele hesjes, een klein radicaal deel van de boerenbeweging, aanhangers van de newagebeweging en mensen die bang zijn voor de komst van een dictatuur.

1.5 Schematisch weergave wereldbeeld

Met de illustratie in bijlage 1 geven we schematisch een overkoepelend wereldbeeld dat we bij complotdenkers zien. Wij baseren dit schema op een uitgebreide analyse van complotdenkers die in Nederland een grote aanhang hebben en op ons on- en offline veldwerk. Deze complotdenkers hebben hun standpunten in de loop van de tijd meermaals gewijzigd. Aanhangers van hun theorieën hebben mogelijk narratieven vermengd om hun eigen wereldbeeld te vormen. Het kan zijn dat de beschreven beelden afwijken van wat professionals zien in de praktijk.

¹⁹ Karen M. Douglas, Robbie M. Sutton & Aleksandra Cichocka, 'The Psychology of Conspiracy Theories', *APS*, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0963721417718261>.

²⁰ M.J. Wood, K.M. Douglas & R.M. Sutton, 'Dead and alive: Beliefs in contradictory conspiracy theories', *Social Psychological and Personality Science*, 3(6), 2012 p. 767-773.

²¹ J. van Buuren, 'Complotdenken - Wantrouwen tegen de macht', *De Groene Amsterdam*, <https://www.groene.nl/artikel/complotdenken-wantrouwen-tegen-de-macht>.

2. Analyse Nederlandse complotnarratieven

In dit hoofdstuk analyseren we Nederlandse complotnarratieven: QAnon en de 'New World Order'. Dit doen we in twee paragrafen, die steeds als volgt zijn opgebouwd: eerst een introductie van de denkbeelden en daarna in vogelvlucht een beschrijving van de ideeën die worden uitgedragen.

2.1 QAnon

De complottheorie QAnon komt uit Amerika. De QAnon-beweging ontstond daar in 2017 toen een anoniem figuur met de naam Q berichten plaatste op het internetforum 4chan. Volgers denken dat Q een hooggeplaatste Amerikaanse regeringsfunctionaris is die informatie deelt om een wereldwijde kwaadaardige elite ten val te brengen. Q gebruikt in de berichten bijvoorbeeld de volgende mantra's: "Trust the plan", "This is not a game", "Follow the white rabbit", "They never thought they would lose", "Those who know cannot sleep", "United we stand, divided we fall", "WWG1WGA, symbolism will be their downfall".²²

In Nederland waren in september 2020 vier grote QAnon-Facebookgroepen actief, met samen bijna 12.000 leden. Daarnaast waren er nog 300 kleinere groepen. In de openbare Nederlandse Facebookgroepen zijn in 2020 40.000 berichten over QAnon geplaatst, die leidden tot ruim een half miljoen interacties. Er is een duidelijke stijgende lijn te zien sinds het begin van de coronacrisis.²³ QAnon-symbolen komen steeds vaker voor bij demonstraties (al bij de gele hesjes-demonstraties).²⁴ Voorbeelden hiervan zijn verwijzingen naar pedofilie, 'pizzagate', de zin 'WWG1WGA (where we go one, we go all)' en de letter 'Q'. Ook worden zulke uitingen gevonden in de publieke ruimte, met stickers en stoepkrijtteksten.²⁵

²² J. Ossebaard, 'The end of the world as we know it... The Fall of the Cabal (4); Part 4: Childlovers everywhere', *Bitchute*, 29 april 2020, <https://www.bitchute.com/video/xk6PFYQ5sJwN/>.

²³ R. Bouma, 'Amerikaanse complottheorie QAnon ook in Nederland in opkomst', <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2349814-amerikaanse-complottheorie-qanon-ook-in-nederland-in-opkomst.html>, mede op basis van een analyse van de Universiteit van Amsterdam op verzoek van *Nieuwsuur*.

²⁴ Veldwerk NTA 2019 en 2020.

²⁵ Veldwerk NTA 2020; J. de Kleine, 'Dreigende leuzen op stoep voor stadhuis Almelo gekalkt: 'We worden geregeerd door satanische pedofielen'', *Tubantia*, 16 oktober 2020, <https://www.tubantia.nl/almelo/dreigende-leuzen-op-stoep-voor-stadhuis-almelo-gekalkt-we-worden-geregeerd-door-satanische-pedofielen~a007ec67/>.

Het narratief in vogelvlucht

De wereld wordt bestuurd door een elite, ook wel de Cabal genoemd. Burgemeesters, rechters, koningshuizen, presidenten en senatoren zijn betrokken.²⁶ Deze elite wil jong en machtig blijven. Om jong te blijven, neemt de elite het middel adrenochrome tot zich, dat wordt verzameld uit bloed.²⁷ Vooral bloed van kinderen die recent geleden hebben, is rijk aan deze stof. Dit zijn daarom de primaire slachtoffers van de Cabal. Daarom ontvoeren, misbruiken en martelen ze kinderen. Pedofilie en seksuele perversiteit is gangbaar bij deze elite.²⁸ In Nederland zou bijvoorbeeld het koningshuis betrokken zijn en twee keer per jaar bloed drinken in zuidelijk Europa.²⁹ De elite gebruikt een codetaal om het over pedofilie te hebben. Zo zou 'pizza' kind betekenen, 'kaas' meisje en 'pasta' en 'hotdog' jongen.³⁰ Deze dog whistles zouden ook in correspondentie gebruikt worden.

De elite controleert de wereld door verborgen invloeden in de media, ngo's, banken, de wetenschap, de medische sector en de voedselindustrie.³¹ Tegenstanders van de elite lopen het risico om vermoord te worden. Maar er is een oplossing: een opstand tegen dit grote complot. Daarvoor zouden meer mensen 'wakker' gemaakt moeten worden. Mogelijk speelt de Amerikaanse president Donald Trump een rol in deze opstand. Hij is deel van een groep hoge Amerikaanse functionarissen die van binnenuit de elite bevecht.³² Hoe de opstand eruit gaat zien, is niet duidelijk.

2.2 'New World Order' (NWO)

Deze complottheorie gaat ervan uit dat een elite de wereldbevolking wil controleren en een 'New World Order' (NWO) wil creëren.³³ Ook politici van de Democratische Partij (in de VS) en rijke mensen, zoals Elon Musk en Bill Gates, worden genoemd als deel van de elite.^{34 35} De elite wil haar controle uitbreiden en toewerken naar een eindspel. Ook wil zij de wereldbevolking compleet computergestuurd controleren. Een onderdeel van die conditionering zou zijn dat je 24/7 in de gaten gehouden kan worden.³⁶ De elite heeft een militaire politiestaat voor ogen waarbij de bevolking onderdrukt wordt. De elite zou mensen

²⁶ J. Ossebaard, 'The end of the world as we know it..., The Fall of the Cabal (3), Part 3: The alien invasion', *BitChute*, 6 mei 2020, <https://www.bitchute.com/video/7tBpLFnO11xx/>.

²⁷ J. Ossebaard, 'The end of the world as we know it..., The Fall of the Cabal (8), Part 8: Beyond kings & queens', *BitChute*, 6 mei 2020, <https://www.bitchute.com/video/dbzGepADWG22/>.

²⁸ J. Ossebaard, 'The end of the world as we know it..., The Fall of the Cabal (1), Part 5: Children, Art & Pizza', *BitChute*, 6 mei 2020, <https://www.bitchute.com/video/otKaurD8lx5/>.

²⁹ Lange Frans, 'Lange Frans en Janet Ossebaard over kinderhandel, pedo jacht en nieuwe docu', *YouTube*, 5 augustus 2020, https://www.youtube.com/watch?v=QgzVOR_ry5E&app=desktop. Deze video is inmiddels van YouTube verwijderd.

³⁰ J. Ossebaard, 'The end of the world as we know it..., The Fall of the Cabal (1), Children, Art & Pizza', *BitChute*, 6 mei 2020, <https://www.bitchute.com/video/otKaurD8lx5/>.

³¹ J. Ossebaard, 'The end of the world as we know it..., The Fall of the Cabal (2), Part 2: Down the rabbit hole', *BitChute*, 28 april 2020, <https://www.bitchute.com/channel/ws4fMTn6yNc7/>.

³² J. Ossebaard, 'The end of the world as we know it..., The Fall of the Cabal (9), Part 9: the dawn of a new world', *BitChute*, 6 mei 2020, <https://www.bitchute.com/video/idOJzZF0Vp3p/>.

³³ 'Het verraad van onze media', *De Jensen Show*, #215, 47.956 weergaven, 7 september 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=JTDVdYi4l8w>.

³⁴ 'Wie gaat ons redden?', *De Jensen Show*, #206, 97.046 weergaven, 21 augustus 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=0jrTrEcctmk>.

³⁵ 'Studenten, word wakker!', *De Jensen Show*, #214, 82.429 weergaven, 4 september 2020, https://www.youtube.com/watch?v=YFf_ITsqcl8.

³⁶ 'Kwaad tegen goed', *De Jensen Show*, #205, 96.545 weergaven, 20 augustus 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=4BVLvs95Mxc>.

proberen te manipuleren en hen volgbaar willen maken.³⁷ Zo zou Elon Musk al werken aan microchips om hersenen te beïnvloeden.³⁸ Ook het onderwijs,³⁹ de media,⁴⁰ de racismediscussie,⁴¹ de klimaatdiscussie⁴² en de medische sector⁴³ worden door de elite beheerst. De coronacrisis wordt in dit narratief beschouwd als een middel van de elite om haar macht te vergroten. De elite wil zo angst zaaien en de invloed op de samenleving vergroten.

Net Nederlandse narratief samengevat

Nederland wordt bestuurd door een klein groepje (onder andere topambtenaren, CEO's, bankdirecteuren en politici).⁴⁴ De corrupte elite zou de samenleving manipuleren door bijvoorbeeld de media te beïnvloeden,⁴⁵ door manipulatie van de rechtstaat,⁴⁶ Antifa,⁴⁷ politici,⁴⁸ de wetenschap⁴⁹ en de verkiezingen. De koning benoemt alle belangrijke posities in het land: de rechters, burgemeesters, Raad van State-leden en SER-leden. Dit zijn benoemingen tégen het volk van Nederland.⁵⁰ Deze elite controleert politici zoals Mark Rutte, die in ruil voor gehoorzaamheid een comfortabel leven leiden.

De coronacrisis wordt gezien als een strijd tussen 'het goede' ('de menselijkheid') en 'het kwade' ('De kwaadaardige krachten die alleen uit zijn op een autoritair bewind, onderdrukking, controle op alle vlakken, vertellen wat grote groepen mensen moeten doen. Het afnemen van je lichamelijke, spirituele vrijheid, je ruimtelijke vrijheid, je menselijke vrijheid.').⁵¹

Het grootste gevaar voor de overheersers zou zijn dat mensen samen optrekken.⁵² Mensen die steeds ontevredener worden, gaan verandering eisen. Als het 'coronaplan van de New World Order' faalt, zou dat een ineenstorting van de NWO kunnen betekenen.⁵³ In de nieuwe wereld zal er meer eerlijkheid zijn.

³⁷ 'Studenten, word wakker!', De Jensen Show, #214, 82.429 weergaven, 4 september 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=YffITsgcl8>.

³⁸ 'De oplossing', De Jensen Show, #213, 46.469 weergaven, 3 september 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=ISFzdmknFY0>.

³⁹ 'Studenten, word wakker!', De Jensen Show, #214, 82.429 weergaven, 4 september 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=YffITsgcl8>.

⁴⁰ 'Het verraad van onze media', De Jensen Show, #215, 47.956 weergaven, 7 september 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=JTDVdYi4l8w>.

⁴¹ 'Studenten, word wakker!', De Jensen Show, #214, 82.429 weergaven, 4 september 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=YffITsgcl8>.

⁴² 'Wie gaat ons redden?', De Jensen Show, #206, 97.046 weergaven, 21 augustus 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=0jrTrEcctmk>.

⁴³ 'De oplossing', De Jensen Show, #213, 46.469 weergaven, 3 september 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=ISFzdmknFY0>.

⁴⁴ 'Videoboodschap voor de Malievelddemonstranten, live op 21 juni 2020', 40.913 weergaven, 21 juni 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=LFGK4Lho3Jg&t=2s>.

⁴⁵ 'Videoboodschap voor de Malievelddemonstranten, live op 21 juni 2020', 40.913 weergaven, 21 juni 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=LFGK4Lho3Jg&t=2s>.

⁴⁶ 'Videoboodschap voor de Malievelddemonstranten, live op 21 juni 2020', 40.913 weergaven, 21 juni 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=LFGK4Lho3Jg&t=2s>.

⁴⁷ 'Videoboodschap voor de Malievelddemonstranten, live op 21 juni 2020', 40.913 weergaven, 21 juni 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=LFGK4Lho3Jg&t=2s>.

⁴⁸ 'Videoboodschap voor de Malievelddemonstranten, live op 21 juni 2020', 40.913 weergaven, 21 juni 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=LFGK4Lho3Jg&t=2s>.

⁴⁹ 'Videoboodschap voor de Malievelddemonstranten, live op 21 juni 2020', 40.913 weergaven, 21 juni 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=LFGK4Lho3Jg&t=2s>.

⁵⁰ 'Boeren, ken je vijand: bij wie moet je demonstreren? Kijk hier!', 33.286 weergaven, 8 juli 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=fxtafCnC5ks>.

⁵¹ 'Kwaad tegen goed', De Jensen Show, #205, 96.545 weergaven, 20 augustus 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=4BVLvs95Mxc>.

⁵² 'De oplossing', De Jensen Show, #213, 46.469 weergaven, 3 september 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=ISFzdmknFY0>.

⁵³ 'Wie gaat ons redden?', De Jensen Show, #206, 97.046 weergaven, 21 augustus 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=0jrTrEcctmk>.

2.3 Meer informatie

Voor meer informatie en een verdere uitwerking van deze complotwereldbeelden kunt u NTA benaderen.

Bijlage 1. Overkoepelend wereldbeeld van complotdenkers

